

MOBIILSE NOORSOOTÖÖ KONTSEPTSIOON

Sissejuhatus ja kontseptsiooni eesmärk

Noortevaldkonna arengukava 2021–2035 üldeesmärk „**Noore avarad arenguvõimalused, turvatunne ja kindel tugi loovad Eestit, mida noor tahab edasi viia**“ toob esile vajaduse luua noorele selline arengukeskkond, mis suurendab noores ettevõtlikkust ning võimaldab tal oma potentsiaali parimal viisil rakendada.

Noore heaolu ja toimetuleku tagamiseks pakutakse Eestis mitmeid teenuseid noorte-, haridus-, sotsiaal- jt valdkondades. Siiski on vaatamata valdkondade sisestele tegevustele ja valdkondade ülesele koostööle noori, kes avaratest arenguvõimalustest erinevatel põhjustel eemale jäävad¹. Üks seni vähe teadvustatud ja rakendatud noortevaldkonna meetodika on mobiilne noorsootöö, mis toetab varajast probleemide märkamist, ennetab noore kõrvalejäämist noorsootööst, haridusest, tööturult ja teistest olulistest teenustest, ning aitab noorel pöörduda tagasi tegevustesse, mis toetavad teda oma potentsiaali avastamisel ja arendamisel.

Mobiilse noorsootöö kontseptsiooni² eesmärk on luua raamistik ja ühtlustada Eestis käsitlust mobiilsest noorsootööst ning toetada seeläbi kohalikke omavalitsusi mobiilse noorsootöö korraldamisel ja aidata kaasa mobiilse noorsootöö üle-eestilisele laienemisele.

Kontseptsiooni rakendamise tulemusel on:

1. suurenenud teadlikkus mobiilse noorsootöö rakendamisest läbi viie meetodi;
2. vähenenud ebavõrdsete olude mõju noorele, toetades tema võimekust iseenese ja ümbritsevaga võimalikult hästi toime tulla.

¹ Arenguvõimalustest eemalejäämine on seotud erinevate takistustega, sh näiteks erivajadustega seotud takistused (nt puudest tingitud füüsilised või vaimsed takistused), tervislikud takistused (nt kroonilised füüsilise või vaimse tervise probleemid), sotsiaalsed takistused (nt vähesed sotsiaalsed oskused), majanduslikud takistused (nt pere väike sissetulek, vaesuses elamine), hariduslikud takistused (nt õpiraskused, madal haridustase), kultuurilised takistused (nt kuulumine sissearvanud kogukonda), geograafilised takistused (nt elamine maapiirkondades ja elamine vähesel arvul piirkondades), diskrimineeritud sihtgrupid (noored, kes puutuvad kokku diskrimineerimisega soolistel, etnilistel, religioossetel põhjustel, oma seksuaalse sättumuse või puude tõttu või nimetatud tunnuste koosmõjul).

² Kontseptsiooni loomiseks on sisendi andnud:

MTÜ Pärnu Noorte Vabaajakeskus (Pärnu MoNo), Tallinna Haridusamet (Noorsootöö osakond), Tartu Noorsootöö Keskus, Eest Avatud Noortekeskuste Ühendus, Eesti Noorteühenduste Liit, Sotsiaalkindlustusamet, Eesti Noorsootöötajate Kogu, Saaremaa Noorsootöö Keskuse Kuressaare Noortejaam, Sotsiaalministeerium, Pärnu Linnavalitsus (NGTS juhtumikorraldus), Valga Linnavalitsus (NGTS juhtumikorraldus), Narva Linnavalitsus (NGTS juhtumikorraldus), Kohtla-Järve Linnavalitsus (NGTS tugisüsteemi juhtumikorraldus), Viljandi Avatud Noortetuba, Haapsalu Noorte Huvikeskus, Haridus- ja Noorteamet, Haridus- ja Teadusministeerium.

1. Mobiilne noorsootöö

Mobiilne noorsootöö on metoodika noore arengu, iseseisvumise ja kaasatuse toetamiseks. Mobiilse noorsootöö elluviijaks on noorsootöötaja, kes lähtub konkreetse noore või noorte grupi olukorrast.

Mobiilne noorsootöö lähtub noorsootöö põhimõtetest ning eesmärkidest ja toetab nende saavutamist³. Mobiilse noorsootöö abil saavad noorsootöötajad suurendada noore teadlikkust talle pakutavatest teenustest ja tegevustest või suurendada noore kaasatust nendesse. Mobiilne noorsootöö on muuhulgas abiks ka tõrjutusriskis noore toetamisel, sh noore haridusse ja tööturule tagasi suundumisel. Vajadusel pakutakse noorele täiendavat tuge koostöös sidusvaldkondade spetsialistidega⁴, et toetada noore jõudmist neile vajalike või neid huvitavate teenuste ja tegevusteni.

Mobiilse noorsootöö planeerimiseks, rakendamiseks ning arengu ja kvaliteedi tagamiseks on vaja ühtlustada arusaama mobiilsest noorsootööst ja selle eesmärkidest ning meetoditest, säilitades samal ajal paindlikkuse kohalikul tasandil disainida tegevused vastavalt piirkonna vajadustele.

1.1. Mõisted

Mobiilne noorsootöö – viiest omavahel läbipõimunud meetodist (töö avalikus ruumis, individuaaltöö, grupitöö, kogukonnatöö ja võrgustikutöö) koosnev metoodika, mille raames luuakse esmane kontakt noorega/noortega nende kogunemiskohtades.⁵

Mobiilne noorsootöötaja – vastava väljaõppega noorsootöötaja, kelle peamine töökeskkond on väljaspool noorsootöö asutusi avalikus ruumis, kus on noored.

Noor – füüsiline isik vanuses 7-26.⁶

NEET-olukorras noor – mobiilse noorsootöö kontekstis 15-26-aastane mitteõppiv, mittetöötav ja koolitustel mitte osalev noor.⁷

Noortekeskus – ruum, kus viiakse noorsootöötajate poolt ellu noorsootöö tegevusi ning on noortele püsivalt kasutamiseks.⁸

Sotsiaalruum – indiviidi ümbritsev keskkond.⁹

³ Noortevaldkonna arengukava 2021–2035. Noorsootöö seadus §4.

⁴ Sidusvaldkondadena, sh sidusvaldkondade spetsialistidena/koostööpartneritena käsitletakse käesolevas kontseptsioonis noortele väljaspool noortevaldkonda teisi v.a. likke teenuseid ja meetmeid osutada valdkondi ja spetsialiste, näiteks sotsiaal-, haridus-, tööhõive-, tervise-, siseturvalisuse- jt valdkonnad ning nendes valdkondades töötavad spetsialistid.

⁵ MoNo seletav sõnaraamat. (2012). L. Ristikivi, & A. Johanson (koost), Mobiilne noorsootöö. Abiraamat mobiilse noorsootöö teostajale (lk 4–48). Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendus.

⁶ Noorsootöö seadus (2010). Riigi Teataja I, 44, 262; Riigi Teataja I, 16.06.2020, 10.

<https://www.riigiteataja.ee/akt/116062020010?leiaKehitiv>

⁷ Kõiv, K., & Paabart, H. (2020). Raskemates oludes noorte (NEET noorte) jaoks tugiteenuste käivitamine ja rakendamine KOVis. Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendus. https://ank.ee/wp-content/uploads/2020/06/NEET-noorte-tugiteenusejuhend-KOVidele_Eesti-ANK26.06.pdf

⁸ MoNo seletav sõnaraamat. (2012). L. Ristikivi, & A. Johanson (koost), Mobiilne noorsootöö. Abiraamat mobiilse noorsootöö teostajale (lk 4–48). Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendus.

⁹ MoNo seletav sõnaraamat. (2012). L. Ristikivi, & A. Johanson (koost), Mobiilne noorsootöö. Abiraamat mobiilse noorsootöö teostajale (lk 4–48). Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendus.

Sotsiaalruumi analüüs – ülevaade konkreetsest piirkonnast (nt KOV tervikuna või kitsamalt, nt linnaosa) ja piirkonnas elavate noorte olukorrast ja võimalustest, sh asutustest ja teenustest (nii olemasolevatest kui puuduvatest). Sotsiaalruumi analüüs aitab mõista piirkonna eripärasid, sh piirkonnas valitsevat ebavõrdsust ning noorte käitumise põhjuseid, noore vajadusi ja takistusi toetades seeläbi mobiilse noorsootöö planeerimist ja rakendamist.

Töö internetis – veebipõhises noorsootöös kasutatakse tehnoloogilisi vahendeid ja digitaalseid meediat, kas tööriistana, tegevusena või võimalusena sisu pakkuda.¹⁰

(Tugi)võrgustik – ühise eesmärgiga, kokkulepitud plaani ja vormiga spetsialistide grupp, kes on ise võrgustikku kuulumisest teadlikud.¹¹

Kogukond – mingis piirkonnas elav, teatud sotsiaalsete suhete võrgustikuga seotud inimrühm,¹² mis jagab kultuuri, väärtusi ja norme, millel on ühine identiteet, ning mis on organiseerunud sotsiaalsesse struktuuri vastavalt mingi aja jooksul arenenud suhetele.¹³

1.2. Mobiilse noorsootöö eesmärk

Mobiilse noorsootöö eesmärk on noore arengu, iseseisvumise ja kaasatuse toetamine tuginedes noorega usaldusliku kontakti loomisele ja hoidmisele, tagades seeläbi tema õiguste ja autonoomia kaitse. Eesmärgi saavutamiseks aitab mobiilne noorsootöö luua ja hoida kontakti noorega seal, kus noor asub, arvestades sealjuures, et mobiilses noorsootöös osalemine on noore jaoks vabatahtlik.

Mobiilse noorsootöö kaudu noorele pakutavad tegevused ja teenused lähtuvad individuaalse noore või noorte grupi olukorrast, sh noore vajadustest, huvidest ja noore ees seisvatest takistustest ning sõltuvad mobiilse noorsootöö selgelt määratletud rollist ja piiridest.¹⁴ Mobiilse noorsootöö korraldamisel arvestatakse noore õiguste ja kohustustega¹⁵ ning keskendutakse noore tugevustele ja huvidele, millele toetudes on võimalik nende elus muutusi esile kutsuda. Selle raames saab edasi anda teadmisi noorsootöö jt valdkondade võimalustest, kaasata noort ning luua kontakte nendega, kes on tegevustest eemale jäänud (st tõrjutusriskis noored) ja vajavad tuge toetavasse keskkonda jõudmisel.

Mobiilne noorsootöö ei asenda puuduolevaid teenuseid või puudusi olemasolevates teenustes ega täida teiste valdkondade, sh õigusaktidest ja standarditest tulenevat eriomast rolli või ülesandeid.

NEET-olukorras ja NEET-olukorra riskis olevate noore toetamine nõuab mobiilses noorsootöös lisaks kontakti loomisele ja hoidmisele ka noore vajadustest, huvidest ja takistustest lähtuvate lahenduste leidmist koostöös hariduse-, sotsiaal-, tervise-, tööhõive-, siseturvalisuse- jt

¹⁰ Theben, A., Porcu, F., Peña-Lopez, I., & Lupiáñez-Villanueva, F. (2018). [Study on the impact of the internet and social media on youth participation and youth work](#) - Publications Office of the EU (europa.eu)

¹¹ MoNo seletav sõnaraamat. (2012). L. Ristikivi, & A. Johanson (koost), Mobiilne noorsootöö. Abiraamat mobiilse noorsootöö teostajale (lk 4–48). Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendus.

¹² Eesti keele seletav sõnaraamat" 2009

¹³ Rahvatervishoiu sõnastik <https://sonaveeb.ee/search/unif/dlall/rtrv/kogukond/1>

¹⁴ Mobiilse noorsootöö korraldamisel on oluline selgelt ja arusaadavalt määratleda mobiilse noorsootöö roll ja piirid, muuhulgas selleks, et sidusvaldkondadel/koostööpartneritel oleks selge arusaam sellest, mida mobiilse noorsootöö raames tehakse ja mida mitte.

¹⁵ [Laste ja noorte õigused ja kohustused | Õiguskantsler \(oiguskantsler.ee\).](#)

valdkondade spetsialistidega. See tähendab, et vajadusel tuleb mobiilse noorsootöö osana korraldada noortele täiendava toe¹⁶ pakkumine sidusvaldkondade teenustesse jõudmiseks.

1.3. Mobiilse noorsootöö sihtrühm

Mobiilse noorsootöö sihtrühm on 7-26-aastased noored. Vajadusel võib sihtrühma täpsemalt määratleda lähtudes kohalikust olukorrast ja vajadustest ning tagades sealjuures paindlikkuse muutustele reageerida.

1.4. Mobiilse noorsootöö meetodid

Mobiilne noorsootöö on terviklik metoodika, mis hõlmab viit järgnevat meetodit: 1. töö avalikus ruumis, 2. individuaaltöö, 3. grupidöö, 4. kogukonnatöö, 5. võrgustikutöö. Konkreetse(te) meetodi(te) valikul, tegevuste kavandamisel ning teistest valdkondadest koostööpartnerite kaasamisel ja/või noore suunamisel koostööpartnerite pakutavate teenuste juurde lähtutakse individuaalse noore või noorte grupi vajadustest, huvidest ja noorte ees seisvatest takistustest ning kohalikest võimalustest.

1.4.1. Töö avalikus ruumis (sh töö internetis) hõlmab noorega kontakti loomist ja hoidmist ning noore olukorra tundma õppimist seal, kus noor on (nt tänavatel, parkides, ostukeskustes, sotsiaalmeediakanalites, üritustel jne). Avalikus ruumis töötades luuakse noorega usaldusel, vastastikkusel austusel ja teineteise mõistmisel põhinev kontakt, mis muuhulgas toetab hilisemat individuaal- ja grupidööd, juhul kui need järgnevad tööle avalikus ruumis. Avalikus ruumis töötamine on oluline noore tõrjutusriski ennetamiseks, samuti tõstab see mobiilse noorsootöö nähtavust nii noorte kui kogukonna seas ning loob aluse selle mõistmiseks.

1.4.2. Individuaaltöö toetab noort personaalselt lähtudes tema olukorrast. Avalikus ruumis tehtud töö raames loodud kontakti järgselt pakutakse noorele vajadusel tuge ja esmast nõustamist talle sobilikus keskkonnas: kaardistatakse noore olukord, seatakse eesmärgid ning lepitakse kokku tegevustes, mis toetavad eesmärkide saavutamist. Vajadusel toetatakse noort sidusvaldkondade pakutavate teenusteni jõudmisel.

1.4.3. Grupitöö viiakse läbi noorte gruppides, mille raames noored omandavad erinevaid pädevusi (sh teadmisi, oskusi ja hoiakuid). Avalikus ruumis tehtud töö raames loodud kontakti järgselt kaasatakse noored grupitegevustesse, kus kasutatakse erinevaid formaate ja meetodeid, mille valikul lähtutakse noorte olukorrast ja grupidöö eesmärkidest. Sarnaselt individuaaltööle keskendutakse ka grupidöös noorte tugevustele, et seeläbi toetada noorte positiivset arengut.

1.4.4. Kogukonnatöö võimaldab mõista noore olukorda kogukonnas, toetada noore kaasatust ja heaolu tervikuna. Kogukonnatöös keskendutakse noorele, kuid läbiviidavad tegevused on avatud tervele kogukonnale. Läbi kogukonnatöö tõstetakse nii noore kui kogukonna teadlikkust mobiilsest noorsootööst ja noore teadlikkust kogukonna võimalustest ning kogukonna teadlikkust noore vajadustest.

¹⁶ St noorte esmane nõustamine, mis hõlmab noore informeerimist, motiveerimist jm, mida (mobiilne) noorsootöötaja saab oma pädevuse piires pakkuda.

1.4.5. Ülal väljatoodud nelja mobiilse noorsootöö meetodit ühendab viienda meetodina **võrgustikutöö**, mis aitab noorele pakkuda tema huvidest ja vajadustest lähtuvalt paremat ja teadlikumat teenust (sh võimalused laagrites, malevates, rahvusvahelises vabatahtlikus teenistuses, huvihariduses ja -tegevuses osaleda ning koostöö sidusvaldkondadega). Läbi võrgustikutöö luuakse usalduslik suhe sidusvaldkondade spetsialistidega, mis muuhulgas tõstab noorsootöö (sh mobiilse noorsootöö) nähtavust ja aitab kujundada ühtset arusaama mobiilsest noorsootööst, selle eesmärkidest, võimalustest ning piiridest ja mobiilse noorsootöötaja rollist.

2. Mobiilse noorsootöö korraldamine

Mobiilse noorsootöö korraldamisel on Eestis välja kujunenud kaks peamist suunda:

- noorsootöösutuste ja -organisatsioonide tegevus noore leidmisel ja noortekeskustesse suunamisel, kontakti loomisel ja arenguvõimaluste tutvustamisel, sh tõrjutusriskis noore toetamisel (nt NEET-olukorras oleva noore haridusse või tööellu tagasijõudmisel);
- noorsootöö võimaluste mobiilse kättesaadavuse võimaldamine väljaspool noortekeskusi, teisisõnu noorsootöösutuste ja -organisatsioonide põhitegevuse pakkumine noorte kogunemiskohtades (nt bussijaam, kaubanduskeskus, muu avatud ruum).

2.1. Mobiilse noorsootöö korraldamise ja arendamise eest vastutavad osapooled

2.1.1. Riiklik tasand

Riigi tasandil tegeleb noorsootööle (sh mobiilsele noorsootööle) õigusliku raami ning strateegiliste eesmärkide seadmisega Haridus- ja Teadusministeerium. Mobiilse noorsootöö korraldamise toetamise (sh mobiilse noorsootöö korraldajate nõustamise ja mobiilse noorsootöö arendamise), seiramise ja analüüsimisega tegeleb Haridus- ja Noorteamet.

Haridus- ja Teadusministeerium:

- toetab mobiilse noorsootöö kontseptsiooni põhjal tegevuskava koostamist ja kaasajastamist;
- toetab (mobiilsete) noorsootöötajate professionaalset arengut läbi täiendusõppe võimaluste;¹⁷
- toetab avalikkuse teadlikkuse tõusu mobiilsest noorsootööst;
- planeerib mobiilse noorsootöö andmepõhiseks arendamiseks vajalikud ülevaated, uuringud ja analüüsid;
- seab mobiilse noorsootöö strateegilised eesmärgid ja arengusuunad.

Haridus- ja Noorteamet:

- koostab mobiilse noorsootöö kontseptsiooni põhjal tegevuskava ja hoiab seda aja- ning asjakohasena;
- pakub arengutuge mobiilse noorsootöö korraldamisel, sh:
 - a) nõustab noorsootöö korraldajaid mobiilse noorsootöö planeerimisel, rakendamisel ja tulemuslikkuse hindamisel;

¹⁷ Haridus- ja noortevaldkonna töötajate täiendusõppe kontseptsioon.

- b) toetab mobiilse noorsootöö kavandamist ja arendustegevuste elluviimist kohalikus omavalitsuses;
- c) korraldab toetavate tugi- ja juhendmaterjalide, käsiraamatute jms koostamist ja tagab materjalide kättesaadavuse ning ajakohasuse;
- toetab avalikkuse teadlikkuse tõusu mobiilsest noorsootööst;
- soodustab heade praktikate (sh rahvusvaheliste) jagamist ja levitamist ning kogemuste vahetamist (sh läbi seminaride, koolituste, õppevisiitide jms).

2.1.2. Kohalik tasand

Kohalik omavalitsus

Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus¹⁸ seab omavalitsuse üheks ülesandeks korraldada noorsootööd ning mobiilne noorsootöö on omavalitsustele üks võimalik lähenemine kohalikke olusid ja võimalusi arvestades noorte vajadustele vastamiseks. Kohalikul tasandil on mobiilse noorsootöö korraldamisega seotud erinevad osapooled, kellel on tulenevalt nende pädevusest erinevad rollid.

Valla- või linnavolikogu roll poliitikakujundajana on:

- kinnitada mobiilse noorsootöö korraldamise eesmärgid valdkondlikes arengukavades;
- planeerida ja eraldada vajalikud ressursid mobiilse noorsootöö elluviimiseks;
- konsulteerida mobiilse noorsootöö planeerimisel, elluviimisel ja tulemuslikkuse hindamisel noortekeskuste ning noorte (nt noortevolikogu, noorte aktiivgrupi või mõne muu noortest koosneva nõuandva koguga) esindajatega.

Valla- või linnavalitsuse roll poliitika elluviijana on:

- määrata mobiilse noorsootöö pakkuja, st mobiilset noorsootööd läbi viiv osapool;
- kavandada ja koordineerida eesmärkide saavutamist toetavaid tegevusi, määratleda oodatavad tulemused ning teostada edenemise seiret;
- kujundada tingimused mobiilse noorsootöö rakendamiseks;
- viia läbi sotsiaalsuurtöö analüüs ja kaasata sellesse protsessi mobiilse noorsootöö pakkuja (sh mobiilne noorsootöötaja) ning sidusvaldkondade esindajad ja noored;
- koordineerida süsteemset valdkondade-ülest koostööd, kasutades selleks olemasolevaid võrgustikke või luues vajadusel uusi;
- analüüsida mobiilse noorsootöö rakendamist ja hinnata mobiilse noorsootöö tulemuslikkust, lähtudes kokku lepitud tulemuslikkuse näitajatest;
- tõsta otsustajate, sidusvaldkondade, kogukonna ja noorte teadlikkust mobiilsest noorsootööst, sh mobiilse noorsootöö tulemuslikkusest ja mõjust.

2.1.3. Mobiilse noorsootöö pakkuja

Mobiilset noorsootööd läbi viiva asutuse, organisatsiooni või ühingu (nt noortekeskus) roll mobiilse noorsootöö läbiviimisel on:

- tagada mobiilse noorsootöö läbiviimiseks tingimused, mis võimaldavad noorele pakkuda kvaliteetset ja turvalist teenust, mille rakendamisel lähtutakse kohaliku omavalitsuse poolt mobiilsele noorsootööle seatud eesmärkidest ja oodatavatest tulemustest;

¹⁸ Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus: [Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus–Riigi Teataja](#).

- tagada mobiilse noorsootöö läbiviimiseks spetsialistide ettevalmistus, sh kaardistada spetsialistide enesetäiendamise- ja koolitusvajadusi ning võimaldada koolitustel osalemine;
- töötada välja juhised töö kirjeldamiseks ja noortelt tagasiside kogumiseks;
- tagada mobiilse noorsootöö läbiviimiseks vajalike tugi- ja juhendmaterjalide olemasolu ning kättesaadavus;
- tagada mobiilsetele noorsootöötajatele professionaalne tugi ja nõustamine;
- kavandada ning läbi viia mobiilse noorsootöö nähtavust tõstvaid tegevusi (sh jagada edulugusid, parimaid praktikaid jne);
- seirata mobiilse noorsootöö rakendamist ja tulemuslikkust ning tagada tulemuste viimine valla- või linnavalitsuse tasandile;
- kavandada koostöös kohaliku omavalitsusega mobiilse noorsootöö arendustegevusi.

Mobiilse noorsootöötaja roll on:

- kavandada ja ellu viia mobiilse noorsootöö meetodeid ja järgida töös ettevaatus- ja ohutusnõudeid;
- kirjeldada ja analüüsida oma tööd, koguda noorte tagasisidet ning teha ettepanekuid mobiilse noorsootöö arendustegevuste kavandamiseks;
- kaardistada noorte vajadusi;
- juhtida tähelepanu nii puuduolevatele teenustele kui puudustele olemasolevates teenustes;
- esindada noorte huve nii valdkonnasiseses kui valdkondade üleses koostöös, seda nii kohalikul, piirkondlikul kui riigi tasandil.

Kontseptsiooni väljund

Kontseptsiooni väljundiks on :

- a) mobiilse noorsootöö tegevuskava loomine, sh
 - a. mobiilse noorsootöö käsiraamatu koostamine;
 - b. noortevaldkonna töötajaskonna koolituste planeerimine ja ellu viimine;
 - c. mobiilse noorsootöö arendustegevuste planeerimine ja elluviimine;
 - d. mobiilse noorsootöö elluviimise käigus rollisulguse hoidmine.

Mobiilset noorsootööd tuleb käsitleda osana noorsootöö korraldamise ja võimaluste tervikust, sest alles noorsootöö, sh mobiilse noorsootöö korraldamise terviktsükklis (st planeerimine, rakendamine, tulemuslikkuse hindamine, arendustegevuste elluviimine) tagatakse noorele vajalikud arenguvõimalused ja noori arendavates tegevustes osalemise takistuste ületamine.